

стратегічного планування його розвитку як невід'ємної складової регіональних програм.

Література:

1. Лифиц И.М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг. – М.: Юрайт-М, 2001. – 224 с.
2. Кныш М.И. Конкурентные стратегии. – Санкт-Петербург: СПб, 2000. – 284 с.

Ю. М. Петрушенко

(Сумський державний університет)

Місце і роль державного регулювання фондового ринку в структурі промислової політики в умовах ринкової трансформації економіки

Проблема взаємозв'язку фінансової стабілізації із розвитком національного виробництва залишається актуальною і після десятиріччя розвитку трансформаційної економіки в Україні. Майже одностайною є точка зору про безальтернативність фінансової стабілізації й антиінфляційної політики, але дискусії щодо конкретних засобів фінансової стабілізації тривають. На думку проф. В.Д.Лагутіна, теорія і практика придушення інфляції лише монетарними методами вичерпала себе. Внаслідок їх застосування фінанси виявилися відірваними від процесу виробництва [1, 10]. Потрібна зміна цільової орієнтації державної економічної політики, приведення в дію ефективних фінансових стимулів економічного розвитку, піднесення фінансів промислових підприємств, як головних чинників зміцнення фінансової та загальноекономічної стабілізації.

Для цього слід теоретично обґрунтувати необхідність змін у фінансовій політиці і всіх її складових з метою посилення стимулюючого впливу на відродження національного виробництва, а також визначити пріоритетні напрямки впливу цієї політики.

Розв'язання поставленої проблеми невіддільне від наукового аналізу структурних взаємозв'язків між складовими елементами вітчизняної фінансової системи і виробничим процесом, пошуку дієвих форм стимулювання господарської діяльності товаровиробників у реальному секторі національної економіки. Важлива роль в цьому процесі належить державному регулюванню фондового ринку з метою забезпечення ефективної реалізації задач *промислової політики*. Промислову політику не можна розглядати як самостійну систему заходів, а тільки в її тісному взаємозв'язку (інтердепенденції) з іншими видами економічної політики, в тому числі і з *фондовою політикою*.

Концепція необхідності системного взаємозв'язку різних видів економічної політики ґрунтується на важливих положеннях концепції ордолібералізму, методологією, і одночасно методом якого є метод **інтердепенденції порядків** (В.Ойкен), який, зважаючи на його сутність, можна було б назвати *методом органічного взаємозв'язку порядків*.

На нашу думку, в умовах перехідної економіки значно зростає роль системності економічної політики, тому методологія її розробки повинна відштовхуватись від методу інтердепенденції порядків, запропонованого ордолібералами. Згідно з цим підходом не може існувати внутрішньо самодостатньої промислової чи фондової політики. Економічна ефективність вимагає їх взаємної обумовленості.

Виходячи з цих положень, в системі державного регулювання фондового ринку необхідно виділити загальні та специфічні заходи його впливу на розвиток реального сектору трансформаційної економіки. Так, *загальні заходи* повинні бути направлені на створення умов для розвитку ринкових відносин і реального сектору в цілому.

Зважаючи на це, ми вважаємо, що система пріоритетів державного регулювання фондового ринку повинна базуватись на основі виділення різних рівнів пріоритетності промислової політики. Фондовий ринок повинен забезпечувати і контролювати ефективність проведення заходів промислової політики.

Ми погоджуємось з думкою Л.І.Яковенка, який пропонує при аналізі розвитку реального сектору в трансформаційній економіці враховувати специфіку сучасного економічного розвитку, яку в економічній науці в значній мірі відображає інституціональна теорія конкурентоспроможності національної економіки М.Портера [2, 14].

Відповідно до цієї теорії проводиться наступна класифікація стадій економічного розвитку національної економіки країни:

- перша стадія - конкуренція на основі факторів виробництва, для якої характерна пряма економія витрат;
- друга стадія - конкуренція на основі інвестицій, основу якої складає відносна сукупна економія;
- третя стадія - конкуренція на основі інновацій, яка приводить до абсолютної економії за рахунок зниження сукупних витрат, підвищення якості тощо;
- четверта стадія - конкуренція на основі багатства [3, 800].

Критерієм віднесення національної економіки до тієї чи іншої стадії виступають специфічні джерела досягнення конкурентоспроможності на світовому ринку, а також види та ступінь розвитку галузей, які успішно функціонують. Відповідно до такого поділу розвинуті країни, в першу чергу США та Японія, перебувають на стадії нововведень і наближаються до конкуренції на основі багатства; основою розвитку економічної системи Південної Кореї, Тайваню, Китаю виступають інвестиції; економічні системи ряду країн із перехідною економікою, в тому числі й України, функціонують на основі факторів виробництва. Конкуренція на основі факторів виробництва характеризується застосуванням основних ресурсів, які є у розпорядженні країни, в тому числі природних ресурсів, виробничих потужностей, робочої сили, технологій, географічного розташування.

На основі врахування стадії розвитку економічної системи країни та обсягу наявних інвестиційних ресурсів, при розробці промислової політики в Україні Л.І. Яковенко пропонує виділити три рівні пріоритетів (рис. 1).

Перший рівень пріоритетів відповідає стадії конкуренції на основі факторів виробництва, тобто початковому стану перехідної

економічної системи і може бути пов'язаний з припиненням падіння виробництва та забезпеченням мінімальних соціальних гарантій населенню країни. В цьому плані пріоритетними можуть бути визнані всі галузі, здатні функціонувати, здійснювати просте відтворення, відновити свій відтворювальний контур, приносити доходи, забезпечувати зайнятість і постачання населення необхідними товарами. У зв'язку з цим пріоритетного характеру набуває процес модернізації економіки реального сектора. При мінімальних інвестиціях забезпечити максимально високий, швидкий і збалансований виробничий ефект можна за рахунок інвестувань не в нові об'єкти, а в такі, що пов'язані з модернізацією діючих потужностей.

Другий рівень - пріоритети середньострокові - пов'язаний із переходом до стадії конкуренції на основі інвестицій і полягає в підтримці конкурентноспроможних на світовому ринку виробництв. Вибір сфер і галузей, що мають переконливі конкурентні переваги й розвиток яких дозволить стабілізувати ситуацію в реальному секторі та забезпечити можливості його стабільного розвитку. Цей рівень пріоритетів пов'язаний зі стадією конкуренції на основі інвестицій. Остання базується на основі спроможності національних суб'єктів господарювання до активного інвестування в сучасне обладнання і технології, застосування розробок інноваційного характеру, вдосконалення застосовуваних технологічних процесів.

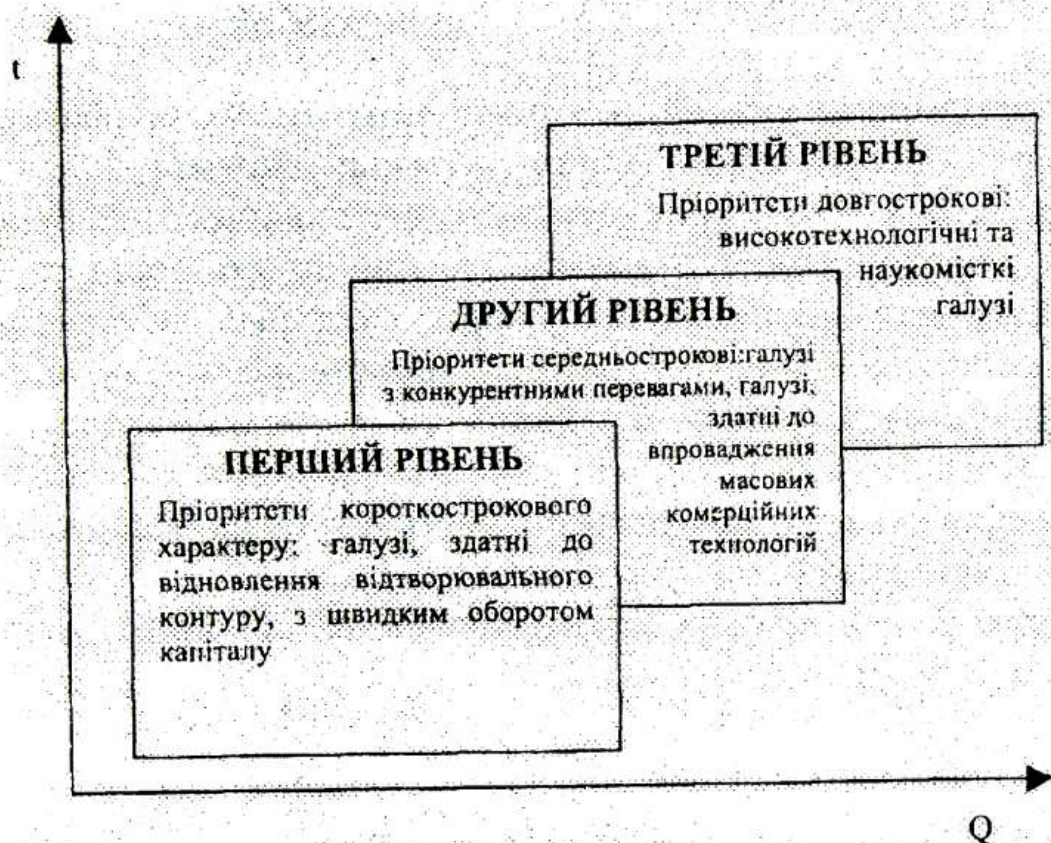

Рисунок 1 - Пріоритети промислової політики.

Третій рівень пріоритетів пов'язаний з формуванням сучасного образу економічної системи, включенням економіки в міжнародні коопераційні зв'язки. Мова йде про підтримку найсучасніших наукомістких галузей. Це пов'язано з перспективами довгострокового характеру й вимагає значних інвестицій. Цей рівень пріоритетів відповідає стадії формування конкуренції на основі інновацій.

Реалізація пріоритетів того чи іншого рівня в промисловій політиці може відбуватися не послідовно, а одночасно, в міру формування інвестиційних ресурсів у тих чи інших сферах і в економіці в цілому. Такий підхід дозволяє поетапно реалізувати обрані пріоритети і може дати результати вже на початкових етапах реалізації при досить обмежених інвестиційних можливостях, якими характеризується перехідна економіка.

Специфічні заходи державного регулювання фондового ринку зводяться до особливостей функціонування реального сектору економіки на різних стадіях трансформаційного розвитку

перехідної економіки і узгодження з відповідними пріоритетами промислової політики.

Так, на *першій стадії* - конкуренції на основі факторів виробництва – регулюючий вплив держави спрямовується на формування нормального конкурентного середовища і створення передумов для економічного зростання. Для цього перш за все необхідно створити законодавче і інфраструктурне забезпечення функціонування фондового ринку, перетворити його на ефективний інститут ринкової економіки і дієвий інструмент державної політики. На цій стадії держава повинна забезпечити проведення ефективної приватизації і реструктуризації державних підприємств через механізми фондового ринку.

Створення передумов для залучення значних коштів населення, які вони зберігають в валюті, є одним з головних завдань на цьому етапі. Його розв'язання може відбуватись як мінімум за двома напрямками: надання гарантій надійності вкладень і створення системи інституціональних інвесторів.

При відповідній державній політиці (наприклад, забезпеченні державних гарантій) емісія цінних паперів може стати ефективним джерелом залучення коштів для підприємств в умовах високої вартості банківських кредитних ресурсів.

Механізми фондового ринку можуть також використовуватися для підтримки національних товаровиробників, проведення антиінфляційної політики, обслуговування дефіциту бюджету і державного боргу, залучення іноземних інвестицій, зміцнення соціальної стабільності в суспільстві. За допомогою всіх цих заходів закладаються основи для переходу до наступної стадії – конкуренції на основі інвестицій.

На *другій стадії* – конкуренції на основі інвестицій – державне регулювання фондового ринку займає одне з провідних місць в структурі промислової політики. До його пріоритетів належить сприяння залученню як вітчизняного, так і іноземного капіталу в певні виробництва і галузі, підтримка підприємств та видів діяльності, які мають конкурентні переваги, захист внутрішніх товаровиробників, стимулювання придбання та створення передових технологій. Особливе місце займає створення

сприятливого інвестиційного клімату, в тому числі й для іноземних інвестицій. Для цього необхідно запроваджувати міжнародні стандарти, інтегруватися в міжнародні фінансові ринки, підвищувати міжнародний кредитний рейтинг.

Одна з ознак переходу до другого етапу – активне й ефективне функціонування інституціональних інвесторів (пенсійних і страхових фондів) на фондовому ринку, виникнення різних фінансово-промислових об'єднань.

На третій стадії – в умовах конкуренції, що базується на інноваціях – державне регулювання зводиться в основному до створення нових механізмів і інструментів фондового ринку, які б здатні були підтримувати розвиток конкурентоспроможності економіки непрямыми методами: пільгова підтримка експортерів, стимулювання застосування сучасних факторів виробництва, збільшення добробуту і соціальної стабільності в суспільстві, забезпечення охорони навколишнього середовища та екологізація виробництва (наприклад, впровадження екоакцій та екооблігацій), підвищення якості продукції.

На думку Л.І.Яковенка, структурні зрушення в перехідній економіці можуть відбуватись тільки на третьому етапі [2, 19]. Задачею державного регулювання фондового ринку є створення сприятливих умов для забезпечення значних інвестиційних надходжень в передові галузі і сфери.

В цей період має відбутися поступове скорочення сфери адміністративного впливу та зростання значення економічних методів регулювання.

Таким чином, по мірі переходу трансформаційної економіки до наступної стадії конкурентного розвитку відбувається поступове становлення і фондового ринку як частини інституціонального середовища, скорочується сфера впливу адміністративних і розширюється поле економічних методів його впливу на розвиток реального сектора, при цьому застосовуються різні критерії: економічні, соціальні, екологічні. Такий підхід дозволяє ефективніше вирішувати завдання відродження та ефективного функціонування реального сектора як основи економічної системи.

Література

1. Лагутін В.Д. Фінанси і виробництво: структурні взаємозв'язки, суперечності стимули // Фінанси України. – 2000.- №2. - с. 10-19.
2. Яковенко Л.І. Промислова політика в трансформаційній економіці: інвестиційний аспект // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.01.01 – Економічна теорія. - Київський університет ім. Тараса Шевченка, Київ, 2001.
3. Портер М. Международная конкуренция: Пер. с англ./Под ред. и с предисловием В.Д.Щетинина. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.

Радева М.М.

Гуманітарний університет «ЗИГМУ»

м. Мелітополь

Стратегічний напрямок розвитку організації в перехідному суспільстві

Перехід до ринкових умов господарювання за відсутності досвіду та чітких рекомендацій щодо вибору підприємством його організаційних форм є складним та суперечливим процесом. В цій ситуації виникає життєва необхідність визначити можливий стратегічний напрямок розвитку, який надасть можливість досягти довгострокових і короткострокових цілей організації.

Згідно з думкою Г. Мінцберга залежно від ситуаційних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, визначаються базові виміри організації або “конфігурації”. Організація відображається не у вигляді структурних схем та інформаційних потоків, і у формі візуальної комбінації важливіших компонентів,